

Metodický postup pro učitele

Běžný den

Průběh: 50 minut | věk 12–18 let

Úvod

Co se stane, když postupně zmizí demokratický právní stát a vystřídá jej systém, který vylučuje část svých občanů a zachází s nimi nerovným způsobem? Co by to znamenalo pro tvůj každodenní život? Měl by takový režim dopad na průběh tvého běžného dne?

Lekce pomáhá žákům porozumět principům demokracie a totalitního režimu a rozpoznat rozdíly mezi nimi.

Antisemitismus hrál v Evropě roli po staletí. Během nacistické okupace zavedli nacisté v zemích, které napadli, mnoho protižidovských nařízení. Tato nařízení vedla k vyloučení a dehumanizaci Židů a měla závažné důsledky pro jejich každodenní život. V této lekci se žáci dozví také o procesu a principech postupného vylučování a zamyslí se nad tím, co by to znamenalo pro jejich vlastní život.

Výukové cíle

- Žáci pochopí rozdíly každodennosti v demokracii a v totalitním režimu a důsledky, které by diktatura měla na jejich životy.
- Žáci získají vhled do toho, jakým způsobem byli lidé v nacistickém režimu dehumanizováni a vylučováni ze společnosti.
- Žáci propojují minulost se svým běžným dnem.

Organizační příprava

- Stáhněte si, vytiskněte a vystříhnete soubor „Protižidovská nařízení“ (jednostranný, barevný, dva listy A4). Každý žák obdrží dvě kartičky s protižidovskými nařízeními (například pro třídu s 24 žáky vytiskněte soubor 3x).
- Stáhněte si a vytiskněte pracovní list „Obyčejný den v parku“, jeden list A4 pro dvojici žáků (oboustranně, černý/bílý).
- Připravte si tabuli nebo flipchart.

Příprava materiálů

Na konci metodického postupu najdete dokument s rozšiřujícími informacemi o perzekuci Židů. Tyto informace vám mohou pomoci při přípravě a realizace lekce. Na konci je také metodická poznámka k pracovnímu listu „Obyčejný den v parku“.

Metodické doporučení: Na začátku neprozrazujte žákům příliš mnoho o obsahu lekce, zvýšíte tím šanci na „aha momenty“ u žáků. Naopak nezbytná je znalost základních pojmů, jako je druhá světová válka, ústava a demokracie. Doporučujeme, aby si pedagog, který vede lekci, předem prošel výběr protižidovských nařízení z okupovaného Nizozemska a během prvního kroku lekce směřoval diskusi k příkladům z každodenního života.

Podrobný metodický postup lekce

1 Jak vypadá běžný den

Požádejte žáky, aby (samostatně nebo ve dvojicích) napsali, co dělají v běžném (školním) dnu, jak jejich den vypadá. Doporučení: Napište na tabuli rámcové časové údaje, které žáky povedou. Například:

- 7:00 probuzení
- 7:30 snídane (co jíte?)
- 8:00 cesta do školy (jak se tam dostáváte?)
- 8:30 ve škole (co tam děláte? Např.: učení, povídání si se spolužáky)
- 12:00 oběd (co a s kým?)
- 14:00 cesta domů (jak?)
- 14:30 volný čas (co děláte? Např.: projíždění mobilu, sport, venčení psa, sledování videí, dělání domácích úkolů)
- 18:00 večeře (s kamarády nebo s rodinou?)
- 20:00 (např. o víkendech: chození ven, party, kino atd.)

2 Běžný den podle žáků

Posbírejte odpovědi žáků a zapište je na tabuli. Výsledkem je seznam aktivit, který se stane základem pro diskusi o protižidovských nařízeních (i když to žáci ještě nevědí)..

3 Druhá světová válka: nerovné zacházení s lidmi v totalitním režimu

Pokládejte otázky typu: co se vám vybaví, když se řekne druhá světová válka a nespravedlivé zacházení? Které skupiny čelily diskriminaci ze strany nacistů? (Židé, Romové a Sinti, homosexuálové, osoby se zdravotním postižením...)

Napište jejich odpovědi formou pavučiny kolem seznamu časů a aktivit, které jste vytvořili, tedy kolem jejich „obyčejného dne“.

Volitelné: vyhledejte si citát z Deníku Anny Frankové z 20. června 1942, kde píše o protižidovských nařízeních v Nizozemsku. Můžete ho nahlas přečíst třídě jako úvod ke kroku 4.

4 Protižidovská nařízení: vyloučení a diskriminace

Rozdejte kartičky protižidovských nařízení, která byla zavedena v Nizozemsku. Každý žák by měl dostat dvě nařízení. Žáci budou pracovat ve skupinách po dvou až čtyřech. Projdou si a prodiskutují protižidovská nařízení.

Poté se svou skupinou vytvoří „žebříček“ nařízení – ty, které měly podle nich nejhorší dopad, budou nahoře, ty s menším dopadem níže až nejnižší. Diskutujte ve třídě o výběru 16 protižidovských nařízení tak, že se každé skupiny zeptáte na nařízení, které považují za nejhorší.

Položte otázky typu:

- Které nařízení vám přišlo nejhorší?
- Chcete se k nějakému nařízení na něco zeptat?

5 Propojení s běžným dnem žáků

Vysvětlíte skupinám navazující úkol: vraťte se k průběhu svého běžného dne, který jste si vypracovali v kroku 1. Nyní prozkoumejte, které části dne by v případě platnosti protižidovských nařízení byly omezeny nebo byste se daným činnostem nemohli věnovat – ty přeškrtněte.

Následně diskutujte s celou třídou: zeptejte se žáků, které aktivity si přeškrtnli, a jednu po druhé je přeškrtněte i na tabuli.
Nakonec se zeptejte: Co vám teď ze dne zbývá?

6 Politický systém: Totalitní režim versus demokracie

Tjako úvod k pracovnímu listu „Obyčejný den v parku“ položte žákům následující otázky a požádejte je o stručné odpovědi:

- Kdo vytvořil protižidovská nařízení?
- Jaký politický systém byl zaveden, když byli u moci nacisté?
- Jaký politický systém máme v naší zemi nyní?

Rozdejte pracovní list do dvojic. Žáci začnou s textem článku 1 nizozemské ústavy, odpoví na otázky a vyplní úkol na druhé straně. Proberte výsledek ve třídě. V případě potřeby použijte vzorový list „Obyčejný den v parku“ (poslední strana této příručky pro pedagogy).

Volitelné: Diskutujte o Spravedlnosti, která je zobrazena uprostřed ilustrace. Proč má Spravedlnost přes oči pásku?

7 Závěr: Zpět k obyčejnému dni

Nakonec se vraťte k seznamu aktivit na tabuli, které žáci podnikají během obyčejného dne. Zeptejte se na závěrečnou otázku k zamyšlení:

Co má náš obyčejný den společného s demokracií?

Doplňující informace

O perzekuci Židů

Protižidovská nařízení v nacistickém Německu

Když se Adolf Hitler stává 30. ledna 1933 říšským kancléřem v Německu, ihned začíná eliminace politické opozice a Židé jsou rychle vylučováni ze všech oblastí života a společnosti. 15. září 1935 zavádějí nacisté tzv. norimberské rasové zákony. Tyto rasistické zákony zbavovaly německé Židy řady práv, stavěly je na nižší úroveň než ostatní obyvatele Německa a postupně je vylučovaly ze společnosti. Předkládaná lekce se zaměřuje na diskriminaci Židů během nacistického režimu.

Protižidovská nařízení byla nacisty zavedena téměř ve všech zemích, které okupovali. V tomto vzdělávacím materiálu najdete výběr protižidovských nařízení v Nizozemsku, která byla zavedena během nacistické okupace.

Definice „Žida“ za nacistického režimu

Rasové zákony definovaly, kdo byl považován za Žida a kdo ne. Pokud měl někdo tři nebo čtyři židovské prarodiče, byl považován za Žida. Židé už nebyli považováni za občany, a proto se nemohli domáhat určitých občanských práv, nesměli volit a nemohli pracovat pro vládu.

V Nizozemsku

Dne 10. května 1940 vpadla německá armáda do Nizozemska. Po pětidenním boji Nizozemsko kapitulovalo. Dne 3. února 1941 oznámily nizozemské úřady na příkaz německé okupační moci, že se Židé musí ve svých obcích zaregistrovat – tyto údaje byly přidány do registru obyvatelstva.

Židé si v této době nebyli vědomi důsledků registrace, proto se téměř všichni zaregistrovali. Během německé okupace byly pro Židy zaváděny stále větší a větší omezení prostřednictvím protižidovských nařízení.

O pracovním listu „Obyčejný den v parku“

V parku lze vidět různá základní práva, jako je právo shromažďovací, právo na svobodu projevu a vyjadřování, svobodu náboženského vyznání, ochranu menšin, rovné zacházení atd. Zde je několik vysvětlení:

Vyobrazení Spravedlnosti

Tento obraz je symbolem poctivosti a spravedlnosti: váhy představují spravedlivý úsudek, meč trest a páska přes oči nestrannost (že při svém úsudku nehledí na vzhled oběti/pachatele). V demokracii je spravedlnost velmi důležitá.

Sprejování graffiti: meze svobody

V demokracii je dovoleno demonstrovat, není ale dovoleno věci bezdůvodně ničit nebo poškozovat. Svoboda projevu má své meze. I v demokracii existují pravidla, která musí všichni občané dodržovat. Prostřednictvím tohoto obrázku můžete také diskutovat o rozdílech ve výši trestů za jejich porušení v totalitním režimu nebo v demokratickém právním státě.

Poznámka: V demokraciích stále dochází k diskriminaci

Přestože jsou si před zákonem všichni rovni, v praxi se i v demokratických systémech vyskytují nespravedlnosti a diskriminace. Takže i v demokracii musíte někdy „bojovat“ za dosažení stejných práv – nejsou automatické. To dokazuje například ta dívka, která je vyloučena ze sportu. Takže ano, ani v demokracii není všechno spravedlivé nebo dokonalé.

Vzorový list: Obyčejný den v parku

YOU ARE ALLOWED TO PROTEST.

THE PARK IS FOR EVERYONE, SO THERE MAY ALSO BE NOISE.

YOU CAN BELIEVE WHATEVER YOU WANT.

EVERYONE IS ALLOWED TO USE PUBLIC SPACES.

FREEDOM OF THE PRESS

THIS PARK IS FOR EVERYONE

NO DOG POO

KEEP DOGS ON LEADS

NO, YOU'RE A GIRL, YOU CAN'T JOIN IN

IT IS FAR TOO BUSY IN THIS PARK...

SO, THE FORGIVE ME AND THERE FOR A HOTDOG?

CELEBRATE

THERE IS STILL EXCLUSION IN EVERYDAY LIFE.

THERE IS TRASH ON THE GROUND, NOT EVERYONE CLEANS UP AFTER THEMSELVES.

YOU ARE FREE TO FAIL IN LOVE WITH WHOEVER YOU WANT.

RED: EXAMPLES OF (FUNDAMENTAL) RIGHTS

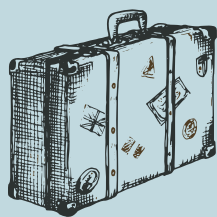
BLUE: EXAMPLES OF DISADVANTAGES OF DEMOCRACY

Běžný den Protižidovská nařízení v Nizozemsku

výřizněte podle tečkovaných čar

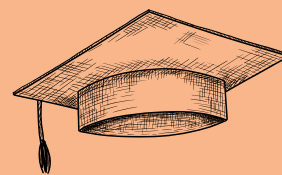
PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ JIŽ NESMÍ CESTOVAT NEBO SE
PŘEMÍŠŤOVAT BEZ POVOLENÍ

7. LISTOPADU 1941

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDOVŠTÍ ŽÁCI JSOU VYLOUČENI
ZE VZDĚLÁVÁNÍ

15. ZÁŘÍ 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMÍ NAVŠTĚVOVAT
NE-ŽIDY

6. ČERVENCE 1942

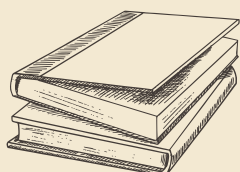
PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDŮM JE POVOLENO VSTOUPIT DO NEŽIDOVSKÝCH
OBCHODŮ POUZE MEZI 15. A 17. HODINOU

30. ČERVNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDOVŠTÍ ŽÁCI MUSÍ NAVŠTĚVOVAT
ŽIDOVSKÉ ŠKOLY

6. ZÁŘÍ 1941

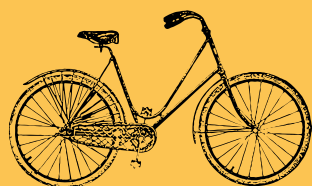
PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMĚJÍ
NAVŠTĚVOVAT KINA

7. LEDNA 1941

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ MUSÍ ODEVZDAT KOLA A DALŠÍ
DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY

12. ČERVNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMÍ NA PLÁŽE, DO PARKŮ,
BAZÉNŮ A HOTELŮ

31. KVĚTNA 1941

Běžný den Protižidovská nařízení v Nizozemsku

výřizněte podle tečkovaných čar

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

VŠICHNI ŽIDÉ STARŠÍ ŠESTI LET JSOU POVINNI
NOSIT NA ODĚVU ŽLUTOU HVĚZDU
S NÁPISEM „ŽID“

3. KVĚTNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDOVŠTÍ HUDEBNÍCI NESMÍ
BÝT ČLENY ORCHESTRŮ

15. KVĚTNA 1941

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMÍ BÝT NA ULICÍCH
MEZI 20:00 A 6:00.

30. ČERVNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ SMĚJÍ CHODIT POUZE
K ŽIDOVSKÝM KADEŘNÍKŮM

14. ČERVNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMĚJÍ BÝT ČLENY SDRUŽENÍ
A SPORTOVNÍCH KLUBŮ S
NEŽIDOVSKÝMI ČLENY

22. ŘÍJNA 1941

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

OBČANSKÉ PRŮKAZY ŽIDŮ JSOU
ORAZÍTKOVÁNY PÍSMENEM „J“

4. ČERVENCE 1941

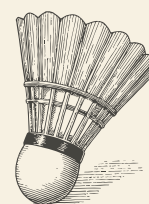
PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMĚJÍ
MÍT TELEFON

1. SRPNA 1942

PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ
V OKUPOVANÉM NIZOZEMSKU

ŽIDÉ NESMĚJÍ
SPORTOVAT

12. ČERVNA 1942

Pracovní list

Obyčejný den v parku

Úvod

Jednou z hlavních charakteristik demokratické země je ústava. Je to nejdůležitější zákon, který obsahuje základní pravidla, kterými se obyvatelé demokratické země řídí. První článek nizozemské ústavy například říká:

1. článek Rovné zacházení a zákaz diskriminace

Se všemi lidmi v Nizozemsku musí být v podobné situaci zacházeno stejně. Diskriminace na základě náboženství, víry, politických názorů, rasy, pohlaví, zdravotního postižení, sexuální orientace nebo jakéhokoli jiného důvodu není povolena.

Můžete si také vyhledat Ústavu své země, článek o rovném zacházení a zákazu diskriminace.

1 Diskutujte ve dvojicích nad následující otázkou:

Mohly by protizidovské zákony, podobné těm z minulosti, vzniknout i v demokracii? Vysvětlete proč.

2 Otočte tento pracovní list a podívejte se na nákres parku.

- Zakroužkujte pět situací, které jsou možné díky základním právům v demokracii.
- Jinou barvou zakroužkujte tři možné nevýhody demokracie.

Pracovní list

Obyčejný den v parku

